

Іван РУДЯНИН,*orcid.org/0000-0002-9536-4506*

кандидат історичних наук,

доцент кафедри історії України та археології

Волинського національного університету імені Лесі Українки

(Луцьк, Україна) *Rudyandin.Ivan@vnu.edu.ua*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО КІНО»

У статті досліджено сучасні технології візуалізації навчальної інформації у викладанні освітнього компоненту «Історія українського кіно» як засобу підвищення ефективності навчального процесу. Автор звертає увагу на значення використання візуальних методів, зокрема мемів, та інтелект-карт, які сприяють кращому сприйняттю, засвоєнню та осмисленню історичного матеріалу. Застосування цих технологій дозволяє активізувати когнітивні процеси, розвивати критичне мислення, а також забезпечує інтерактивність навчального процесу.

Особливу увагу приділено ролі візуалізації у формуванні цілісного уявлення про культурний і історичний фактори розвитку українського кінематографу, що сприяє розумінню ключових подій і явищ. У статті окреслено методичні підходи до впровадження інноваційних візуальних інструментів, що підвищують мотивацію здобувачів освіти та сприяють розвитку їх аналітичних і творчих навичок. Автор наголошує на важливості поєднання традиційних і новітніх технологій візуалізації для комплексного подання навчального матеріалу. Впровадження візуалізаційних технологій дозволяє адаптувати навчальний матеріал відповідно до стилів сприйняття інформації та рівнів підготовки здобувачів освіти. У публікації зосереджено увагу на важливості створення умов для розвитку критичного мислення за допомогою візуальних навчальних методів, що допомагає студентам не лише запам'ятовувати факти, а й аналізувати, порівнювати та формувати власну оцінку історичних подій.

Використання сучасних технологій візуалізації, зокрема інтерактивних і мультимедійних засобів, дозволяє забезпечити більш доступне і структуроване подання інформації, що є вкрай актуальним у вимірі дистанційного та змішаного навчання. У статті наведені приклади практичного застосування візуальних методів у межах курсу «Історія українського кіно», які допомагають студентам краще засвоювати матеріал, розвивати комунікативні здібності і формувати критичне мислення. Запропоновані технології візуалізації є дієвим інструментом модернізації навчального процесу, а також сприяють підвищенню рівня якості освіти.

Ключові слова: візуалізація, історія українського кіно, критичне мислення, мемі, інтелект-карти.

Ivan RUDYANIN,*orcid.org/0000-0002-9536-4506*

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian History and Archeology

Lesya Ukrainka Volyn National University

(Lutsk, Ukraine) *Rudyandin.Ivan@vnu.edu.ua*

MODERN VISUALIZATION TECHNOLOGIES IN TEACHING THE EDUCATIONAL COMPONENT “HISTORY OF UKRAINIAN CINEMA”

The article explores modern technologies for visualizing educational information in teaching the educational component «History of Ukrainian Cinema» as a means of enhancing the effectiveness of the learning process. The author highlights the importance of using visual methods, particularly memes and mind maps, which contribute to better perception, assimilation, and comprehension of historical material. The application of these technologies activates cognitive processes, develops critical thinking, and ensures the interactivity of the learning process.

Special attention is given to the role of visualization in forming a holistic understanding of the cultural and historical factors influencing the development of Ukrainian cinema, which facilitates the comprehension of key events and phenomena. The article outlines methodological approaches to implementing innovative visual tools that increase students' motivation and foster the development of their analytical and creative skills. The author emphasizes the importance of combining traditional and modern visualization technologies for a comprehensive presentation of educational content.

The introduction of visualization technologies allows adapting the learning material according to students' styles of information perception and levels of preparedness. The publication focuses on the importance of creating conditions for

developing critical thinking through visual teaching methods, helping students not only memorize facts but also analyze, compare, and form their own evaluations of historical events.

The use of modern visualization technologies, including interactive and multimedia tools, ensures more accessible and structured information delivery, which is especially relevant in the context of remote and blended learning. The article provides examples of practical application of visual methods within the course "History of Ukrainian Cinema," which help students better master the material, develop communication skills, and cultivate critical thinking. The proposed visualization technologies serve as an effective tool for modernizing the educational process and contribute to improving the quality of education.

Key words: *visualization, history of Ukrainian cinema, critical thinking, memes, mind maps.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах цифрової трансформації освіти як ніколи актуальним є використання технологій візуалізації навчального контенту. Доцільним використання інноваційних технологій є також і для гуманітарних дисциплін, зокрема, освітнього компоненту «Історія українського кіно», яка має на меті сформувати у здобувачів не лише теоретичні навички, а й вміння критично аналізувати та досліджувати візуальну інформацію. Проте традиційні навчальні методи вже не в змозі забезпечити достатній рівень розвитку знань студентів, що потребує пошуку нових підходів до викладу навчального матеріалу у закладах вищої освіти.

Незважаючи на наявність різноманітних засобів візуального представлення навчальної інформації, їх системне використання у процесі викладання гуманітарних дисциплін є досить епізодичним. Відповідно, неузгодженість використання традиційних та інноваційних методів створює суперечність між потребою в інтерактивному навчанні й недостатнім рівнем методичної адаптації візуальних технологій до змісту освітнього компоненту. А тому актуальним є дослідження використання візуальних навчальних технологій, зокрема, мемів, інтелект-карт та таймлайнів, у процесі викладання курсу «Історія українського кіно».

Аналіз досліджень. Проблема особливостей використання візуальних технологій у сучасному навчальному процесі є об'єктом наукових розвідок для Н. Балик та Г. Шмигера, Л. Бондаренко та О. Вершкова, Т. Іващенко, О. Філоненко та Н. Байдак, С. Шарова та ін. Недостатньо ґрунтовно на сьогодні висвітлена проблема специфіки застосування цих технологій при вивченні дисциплін гуманітарного циклу, зокрема, освітнього компоненту «Історія українського кіно», що зумовлює потребу у більш детальних дослідженнях цієї теми у науковому середовищі України.

Мета дослідження – дослідити особливості використання технологій візуалізації навчальної інформації при викладанні освітнього компоненту «Історія українського кіно».

Виклад основного матеріалу. У добу цифрової трансформації освіти зростає потреба у вико-

ристанні сучасних візуальних засобів для ефективного засвоєння навчального матеріалу. Вкрай актуальним використання візуальних технологій є для викладання курсу «Історія українського кіно», де візуалізація є одним із основних інструментів розуміння здобувачами освіти еволюції національного кіномистецтва.

Як справедливо зауважує С. Шаров, сьогодні використання різноманітних технологій і засобів візуалізації для подання навчального матеріалу є одним із ключових напрямів оновлення освітнього змісту, що зумовлено потребою активізувати освітній процес, інтегрувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у навчання та формувати компетентну особистість, здатну ефективно діяти в умовах інформаційного суспільства. У зв'язку з цим розробка й застосування сучасних засобів візуалізації розглядається як перспективний інструмент підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. Особливої актуальності ця тенденція набуває в умовах дистанційного навчання, що стало звичним форматом освітнього процесу (Шаров, 2021: 165).

Сучасного здобувача освіти доволі важко зацікавити великими обсягами теоретичного матеріалу. Якщо раніше вважалося, що ілюстрації та малюнки доречні в більшості для закладів загальної середньої освіти, то сьогодні візуальний супровід став обов'язковим елементом навчання на всіх рівнях освіти. Зростає потреба в ефективному перетворенні великої кількості інформації у візуальну форму, що дозволяє спростити сприйняття та засвоєння знань. У цьому напрямі важливо, щоб педагог умів раціонально використовувати інструменти комп'ютерної візуалізації, що сприяє активізації навчального процесу.

Особливу увагу в умовах інтенсифікації освіти привертають візуалізаційні технології, які виникли завдяки стрімкому розвитку комп'ютерної графіки. Технології візуалізації сформували нові вектори для створення на екрані моделей статичних і динамічних, реальних і абстрактних об'єктів, а також для використання різних способів ілюстративного супроводу викладання, що дозволяє лаконічно передавати основний зміст

навчального матеріалу, демонструвати ключові моменти навчального матеріалу та відтворювати важливі логічні зв'язки між елементами знань (Філоненко&Байдак, 2022: 65–66).

Науковці Л. Бондаренко та О. Вершков звертають увагу на доцільність використання мультимедіа, як складової частини візуалізаційних технологій, а також стверджують, що мультимедіа (від англ. multimedia: multi – багато і media – засоби, середовище; лат. multum – багато і media/medium – носії) – це комплексна, синтетична форма подання інформації, що поєднує різні її типи в єдиному цифровому середовищі. Мультимедіа включає текст, зображення, графіку, фото, анімацію, звук, відео тощо, які передаються у вигляді цілісного високошвидкісного потоку. Однією з ключових ознак мультимедіа є можливість інтерактивної взаємодії з контентом, що дозволяє впливати на користувача за допомогою кількох каналів одночасно (Бондаренко&Вершков, 2021: 237).

Як зауважують Н. Балик та Г. Шмигер, основними аспектами систематизації методів візуалізації є когнітивні процеси, характер завдань і взаємодії, а також способи подання візуальної інформації:

1. Когнітивні процеси. Візуалізаційні методи сприяють виявленню прихованих знань (наприклад, за допомогою візуальних метафор) та стимулюють розвиток нового мислення (як у випадку з ментальними картами). У цьому вимірі виділяють два типи мислення:

1.1. конвергентне мислення – критичне осмислення інформації через аналіз і синтез;

1.2. дивергентне мислення – генерація багатьох оригінальних і творчих ідей у відповідь на завдання чи проблему.

2. Завдання та взаємодія. Вибір способу візуалізації залежить від мети: візуальні матеріали можуть звертати увагу на окремі аспекти інформації. Наприклад, для опрацювання складних схем корисною є інтерактивна взаємодія, яка дозволяє більш ґрунтовно ці явища досліджувати.

3. Представлення візуальної інформації. Візуалізація може відображати як структуру даних (наприклад, у вигляді ієрархії або мережі), так і процеси (що подаються поетапно, циклічно або в безперервній часовій послідовності) (Балик&Шмигер, 2022: 59).

Як бачимо, використання технологій візуалізації навчального матеріалу є корисним інструментом для наочного подання інформації, а також для забезпечення більш легкого сприйняття здобувачами освіти складних елементів навчального матеріалу.

У межах освітнього компоненту «Історія українського кіно» використання візуалізаційних технологій є корисним і з точки зору розвитку основних компетентностей здобувачів освіти. Серед очікуваних навичок та вмінь, що будуть сформовані у здобувачів у процесі вивчення освітнього компоненту, можна виокремити наступні (табл. 1).

Як ми вже зазначали вище, доцільним при викладанні курсу «Історія українського кіно» є використання таких технологій візуалізації, як мему, інтелект-карти, а також таймлайни. Розглянемо кожен із методів більш детально.

Т. Іващенко пропонує розглядати меметику як перспективний напрямок розвитку методології невербальної комунікації, де мему виступають не лише як інструмент популяризації морально-етичних концепцій у сучасному інформаційному просторі, а й як засіб навчання в Інтернет-середовищі та традиційних освітніх практиках. Сучас-

Таблиця 1

Основні навички та вміння здобувачів освіти, що мають бути сформовані у процесі вивчення освітнього компоненту «Історія українського кіно»

Категорія навичок	Вміння та навички
Когнітивні	Аналіз історичних подій і явищ в українському кіно; узагальнення фактів; встановлення причинно-наслідкових зв'язків.
Культурологічні	Усвідомлення ролі кіно в культурному просторі України; інтерпретація кінематографічних творів у вимірі національної ідентичності.
Креативні	Створення власного візуального контенту (мему, презентації, інфографіка); нестандартне осмислення історичних фактів.
Комунікативні	Вміння висловити і представити власну думку; участь у дискусіях; командна робота над навчальними проєктами.
Інформаційно-цифрові	Використання ІКТ для пошуку, перегляду й аналізу фільмів; створення мультимедійних навчальних матеріалів.

Джерело: створено автором

ний педагог, підкреслює дослідниця, має бути креативним, сучасним і цікавим, активно застосовувати інноваційні технології та ефективні методи у навчальному процесі.

Відповідно, меми можна розглядати як ефективний сучасний інструмент для креативного засвоєння складних тем, візуального підсилення навчального матеріалу та заохочення учнів до активної участі з перших хвилин уроку. Зараз все частіше організовують майстер-класи, які демонструють сучасні підходи та застосування мобільних додатків для створення мемів (мемогенераторів), а також використання технологій штучного інтелекту в цьому процесі (Івашенко, 2024: 59–60).

Ми вважаємо, що використання мемів під час вивчення теми «Історія українського кінематографу доби Незалежності» є ефективним інструментом для активізації пізнавальної діяльності студентів. Мемі дозволяють у доступній та часто гумористичній формі висвітлити ключові події, проблеми та персоналії, що визначали розвиток українського кіно після здобуття незалежності, що дає змогу здобувачам освіти критично осмислити культурні трансформації та проблеми кіноіндустрії. Приклад мему наведено на рис. 1.

Рис. 1. Приклад мему, який можна використовувати у межах викладання освітнього компоненту «Історія українського кіно»

Джерело: створено автором

Не менш ефективним є також і використання інтелект-карт при викладанні освітнього компоненту «Історія українського кіно». Інтелект-карти дозволяють візуально впорядкувати інформацію, роблять її більш доступною та зрозумілою для здобувачів. Цей метод, як стверджують О. Романюк та Д. Роботько, суттєво підвищує ефективність навчання і робочих процесів, сприяє кращому засвоєнню матеріалу, його розумінню та покращенню комунікації в команді.

Інтелект-карти, або ментальні карти, є візуальним засобом організації інформації, що

допомагає структурувати ідеї, думки та дані, що є корисним для аналізу та запам'ятовування складних даних. Ментальні карти можна використовувати на початкових етапах розробки навчальних проєктів, а також для фіксації ідей під час мозкового штурму. Крім того, інтелект-карта може слугувати навігатором для різноманітних веб-ресурсів.

На нашу думку, інтелект-карти допомагають студентам систематизувати великий обсяг інформації про розвиток українського кіно 1930–1950-х років, наочно відображають взаємозв'язки між основними подіями, режисерами та жанрами. Використання ментальних карт сприяє більш ґрунтовному розумінню основних процесів епохи, зокрема впливу політичних подій на кінематографічну творчість. Крім того, використання інтелект-карт стимулює аналітичне мислення і дозволяє інтегрувати різноманітні факти до навчального процесу, що полегшує засвоєння матеріалу та готує студентів до дискусій і семінарів. Приклад ментальної карти до теми «Українське кіно 1930–1950-х рр.» продемонстровано на рис. 2.

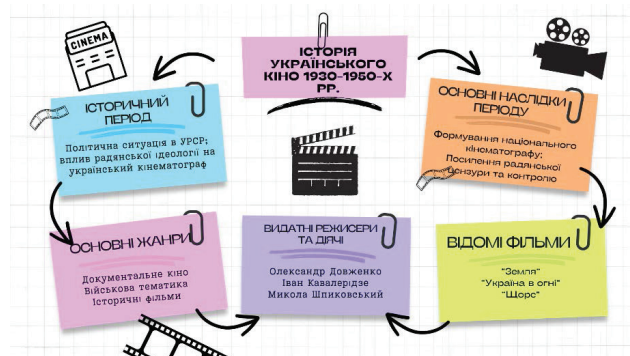

Рис. 2. Приклад інтелект-карти, яку можна використовувати при викладанні курсу «Історія українського кіно»

Висновки. Отже, використання візуалізаційних технологій у процесі вивчення освітнього компоненту «Історія українського кіно» є корисним для розвитку основних компетентностей здобувачів освіти, а також для розвитку навичок критичного осмислення та аналізу візуальної інформації. Різноманітність методів візуального подання інформації є ключовим чинником модернізації освітнього процесу, що дає змогу адаптувати навчальний матеріал до потреб студентів та рівня їх професійного розвитку.

Перспективи подальших досліджень цієї теми полягають у більш ґрунтовному аналізі ефективності використання візуальних технологій

для формування комунікативних та креативних навичок студентів. Актуальною є також і проблема інтеграції технологій візуалізації до інших освітніх компонентів, що є невід'ємною складовою професійної підготовки студентів-істориків в українських ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балик Н., Шмигер Г. Застосування технології візуалізації освітнього контенту у контексті кризової ситуації. *Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи*. Матеріали IX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 28 квітня, 2022). Тернопіль, 2022. С. 58–61. URL: http://conf.fizmat.tnpu.edu.ua/media/arhive/28_04_2022_6o5woi0.pdf#page=58. (дата звернення: 17.06.2025)
2. Бондаренко Л., Вершков О. Використання технологій візуалізації навчального матеріалу в інтелектуальних освітніх системах. *Збірник науково-методичних праць Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного*. 2021. Вип. 24. С. 236–242. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/tm/wp-content/uploads/sites/14/zbirnyk-nmp-udoskonallennja-osvitno-vyhovnoho-procesu-v-zvo-2021-236-242.pdf> (дата звернення: 14.06.2025)
3. Івашченко Т. Меми як перспективний візуальний засіб у сучасному освітньо-виховному просторі. *Вісник Сквородинівської академії молодих учених* : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сквороди ; [за заг. ред. Ю. Д. Бойчука]. Харків, 2024. С. 57–64. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/bc3731a8-ae9a-48b1-9cc2-e981a2e63145> (дата звернення: 18.06.2025)
4. Філоненко О., Байдак Н. Педагогічна технологія візуалізації в освіті. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2022. Вип. 207. С. 64–71. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1421> (дата звернення: 15.06.2025)
5. Шаров С. Візуалізація навчального матеріалу в умовах дистанційного навчання. *Українська словесність у полікультурно-освітньому просторі сьогодні*: збірник тез доповідей міжнародної наукової конференції, 23-24 вересня 2021 р. /відп. ред. Ж. Д. Горіна. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2021. С. 165–170. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/13140> (дата звернення: 10.06.2025)

REFERENCES

1. Balyk N., Shmyher H. (2022) Zastosuvannia tekhnolohii vizualizatsii osvitnoho kontentu u konteksti kryzovoi sytuatsii. [The use of educational content visualization technologies in the context of a crisis situation] Suchasni tsyfrovi tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia: dosvid, tendentsii, perspektyvy. Materialy IX Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (m. Ternopil, 28 kvitnia, 2022). Ternopil, 58–61. Retrieved from http://conf.fizmat.tnpu.edu.ua/media/arhive/28_04_2022_6o5woi0.pdf#page=58. (Accessed: 17.06.2025) [in Ukrainian]
2. Bondarenko L., Vershkov O. (2021) Vykorystannia tekhnolohii vizualizatsii navchalnoho materialu v intelektualnykh osvitnikh systemakh. [The use of learning material visualization technologies in intelligent educational systems] Zbirnyk naukovo-metodychnykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu im. Dmytra Motornoho, 24, 236–242. Retrieved from <http://www.tsatu.edu.ua/tm/wp-content/uploads/sites/14/zbirnyk-nmp-udoskonallennja-osvitno-vyhovnoho-procesu-v-zvo-2021-236-242.pdf> (Accessed: 14.06.2025) [in Ukrainian]
3. Ivashchenko T. (2024) Memy yak perspektyvnyi vizualnyi zasib u suchasnomu osvitno-vykhovnomu prostori. [Memes as a Promising Visual Tool in the Modern Educational Environment] Visnyk Skovorodynivskoi akademii molodykh uchenykh : zb. nauk. pr. / Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody ; [za zah. red. Yu. D. Boichuka]. Kharkiv, 57–64. Retrieved from <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/bc3731a8-ae9a-48b1-9cc2-e981a2e63145> (Accessed: 18.06.2025) [in Ukrainian]
4. Filonenko O., Baidak N. (2022) Pedahohichna tekhnolohiia vizualizatsii v osviti. [Pedagogical Visualization Technology in Education] Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky, 207, 64–71. Retrieved from <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1421> (Accessed: 15.06.2025) [in Ukrainian]
5. Sharov S. Vizualizatsiia navchalnoho materialu v umovakh dystantsiinoho navchannia. [Visualization of Learning Material in the Context of Distance Learning] Ukrainska slovesnist u polikulturno-osvitnomu prostori sohodennia: zbirnyk tez dopovidei mizhnarodnoi naukovo konferentsii, 23-24 veresnia 2021 r. /vidp. red. Zh. D. Horina. Odesa: DZ «Pivdennoukrainskyi natsionalnyi pedahohichni universytet imeni K. D. Ushynskoho», 165–170. Retrieved from <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/13140> (Accessed: 10.06.2025) [in Ukrainian]